

Duurzame ontwikkeling in de Europese Unie

Voortgangsverslag 2011 over de Europese strategie voor duurzame ontwikkeling

Samenvatting

Samenvatting

Duurzame ontwikkeling is een fundamentele en overkoepelende doelstelling van de Europese Unie, die erop is gericht om de kwaliteit van het leven en het welzijn van huidige en toekomstige generaties voortdurend te verbeteren door economische ontwikkeling, milieubescherming en sociale rechtvaardigheid met elkaar te verbinden.

De EU-strategie voor duurzame ontwikkeling (2006) beschrijft hoe de EU de uitdaging van duurzame ontwikkeling op een meer doelmatige wijze het hoofd zal bieden. Het algemene doel is de kwaliteit van het leven van burgers voortdurend te verbeteren door middel van duurzame gemeenschappen die hulpbronnen efficiënt gebruiken en beheren en het ecologisch en sociaal innovatiepotentieel van de economie aanboren en op die manier de welvaart, de instandhouding van het milieu en de sociale cohesie bevorderen.

Het algemene doel van de EU-strategie voor duurzame ontwikkeling is de kwaliteit van het leven te verbeteren

Het meten van de vorderingen op weg naar duurzame ontwikkeling is een integraal onderdeel van de EU-strategie voor duurzame ontwikkeling, en Eurostat heeft als taak om elke twee jaar een voortgangsverslag op te stellen op basis van de EU-indicatoren voor duurzame ontwikkeling. Tot dusver heeft Eurostat drie voortgangsverslagen gepubliceerd, in 2005, 2007 en 2009. In dit vierde verslag worden de vooruitgang die is geboekt bij de verwezenlijking van de doelstellingen en de voornaamste uitdagingen van de strategie in kaart gebracht.

Het gebruik van indicatoren om de vorderingen te meten, is een integraal onderdeel van de strategie

In de strategie voor duurzame ontwikkeling zijn doelstellingen en concrete streefcijfers vastgesteld die bedoeld zijn om de Europese Unie op het spoor van duurzame ontwikkeling te zetten. Op basis van deze doelstellingen en streefcijfers wordt in dit verslag kwantitatief beoordeeld of de EU in de juiste richting beweegt, zoals wordt weerspiegeld in de ontwikkelingen die uit de EU-indicatoren voor duurzame ontwikkeling naar voren komen.

Dit verslag beoordeelt de vorderingen bij het behalen van de streefcijfers en doelstellingen van de EU-strategie voor duurzame ontwikkeling

Ligt de Europese Unie op het pad naar duurzame ontwikkeling?

Dit verslag is er niet op gericht een absoluut antwoord te geven op de vraag of de EU duurzaam is, aangezien geen politieke of wetenschappelijke consensus bestaat over de betekenis van deze term of over het optimale niveau van veel van de hier gepresenteerde indicatoren. Het is er eerder op gericht de vooruitgang te beoordelen die is geboekt bij het behalen van de doelstellingen en streefcijfers van de EU-strategie voor duurzame ontwikkeling, bedoeld om de Europese Unie op wat impliciet werd gedefinieerd als 'het pad naar duurzame ontwikkeling' te zetten. In het verslag wordt dus een relatieve beoordeling gegeven van de mate waarin de EU in de juiste richting beweegt, gelet op de doelstellingen en streefcijfers. Daarbij ligt de focus op 'duurzame ontwikkeling' en niet op 'duurzaamheid'¹.

¹ Het begrip 'duurzame ontwikkeling' moet onderscheiden worden van 'duurzaamheid'. 'Duurzaamheid' is een eigenschap van een systeem, waarbij het in de loop der tijd in een bepaalde toestand wordt gehouden. Het concept 'duurzame ontwikkeling' verwijst naar een proces dat verandering of ontwikkeling inhoudt. De strategie is erop gericht om 'de kwaliteit van het leven voortdurend te verbeteren', en de focus ligt daarom op het in stand houden van het proces van verbetering van het welzijn. Duurzame ontwikkeling houdt dus niet in dat er wordt gezocht naar een stabiel evenwicht, maar is een dynamisch begrip, waarbij wordt erkend dat veranderingen inherent zijn aan samenlevingen.

Om te beoordelen of vooruitgang naar duurzame ontwikkeling werd geboekt, kan het nuttig zijn de resultaten van de beoordeling van tendensen in kernindicatoren zoals ze voorschijnen in het huidige verslag te vergelijken met die van het verslag van 2009². Er zijn echter twee factoren die een dergelijke vergelijking bemoeilijken. Ten eerste wordt het verkrijgen van een helder beeld bemoeilijkt door de effecten van de economische en financiële crisis gedurende de periode vanaf 2007. In het volgende deel van dit hoofdstuk wordt getracht enkele van deze gevolgen te beschrijven. Ten tweede zijn er een aantal verschillen tussen de gebruikte gegevensverzameling, streefcijfers en beoordelingsmethodologieën in de twee verslagen. Om deze verschillen te compenseren, werden de beoordelingen van het vorige verslag herzien in overeenstemming met de in het huidige verslag gebruikte gegevensverzameling en methodologieën, die worden getoond in tabel 1 naast de originele beoordelingen uit 2009 en de beoordelingen van het huidige verslag.

Tabel 1: vergelijking tussen de beoordelingen van kernindicatoren in 2009 en in deze editie³

Gebied waarop de kernindicator betrekking heeft	Kernindicator	Verslag van 2009	Herziene beoordeling van 2009	Huidig verslag
Sociaaleconomische ontwikkeling	Reëel bbp per hoofd van de bevolking			
Duurzame consumptie en productie	Productiviteit van hulpbronnen			
Sociale integratie	Risico op armoede of sociale uitsluiting			
Demografische veranderingen	Arbeidsparticipatie van oudere werknemers			
Volksgezondheid	Levensverwachting en gezonde levensjaren			
Klimaatverandering en energie	Broeikasgasemissies			
	Verbruik van hernieuwbare energie			
Duurzaam vervoer	Energieverbruik van de vervoerssector in verhouding tot het bbp			
Natuurlijke hulpbronnen	Populaties alledaagse vogelsoorten			
	Instandhouding van visbestanden			
Mondiaal partnerschap	Officiële ontwikkelingshulp			
Goed bestuur	[Geen kernindicator]	:	:	:

Hoewel slechts twee van de elf kernindicatoren in beide verslagen hetzelfde beoordelingsresultaat opleverden (levensverwachting uit 'volksgezondheid' en de index van alledaagse vogelsoorten uit 'natuurlijke hulpbronnen'), zou indien de huidige gegevensverzameling, streefcijfers en beoordelingsmethodologie in 2009 werd gebruikt, de beoordeling van zeven indicatoren identiek zijn in beide verslagen. Naast de twee reeds genoemde indicatoren behelzen deze de twee 'ontkoppelende' indicatoren (productiviteit van hulpbronnen en energieverbruik van de vervoerssector in verhouding tot het bbp), het risico op armoede of sociale uitsluiting, het verbruik van hernieuwbare energie en de instandhouding van visbestanden.

Er hebben dus reële veranderingen plaatsgevonden in het geval van de vier resterende indicatoren. De situatie van twee indicatoren ervan is minder positief geworden: het reëel bbp per hoofd van de bevolking en de arbeidsparticipatie van oudere werknemers. Anderzijds is de situatie van twee indicatoren positiever geworden: broeikasgasemissies en officiële ontwikkelingshulp. Zoals in het

² Eurostat, *Sustainable development in the European Union: 2009 monitoring report of the EU sustainable development strategy*, Luxemburg, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2009.

³ Een verklaring van de beoordelingsmethode en de betekenis van de weersymbolen is te vinden in het inleidend hoofdstuk van het volledige verslag.

volgende deel wordt beschreven, heeft de economische en financiële crisis een rol gespeeld bij een aantal van deze veranderingen.

In het algemeen maken de hierboven beschreven omstandigheden het moeilijk in te schatten of sinds het verslag van 2009 vooruitgang is geboekt. Wanneer echter in acht genomen wordt dat de helft van de kernindicatoren in een gematigd negatieve richting bewegen, kan nog niet geconcludeerd worden dat de Europese Unie op het pad naar duurzame ontwikkeling ligt.

Effecten van de wereldwijde economische en financiële crisis

Als gevolg van de wereldwijde economische en financiële crisis die eind 2007 begon, ging de EU in 2008 in recessie⁴. Medio 2011, terwijl de laatste hand aan dit verslag werd gelegd, vertoonde de EU-economie nog steeds een langzame groei. Het effect van deze gebeurtenissen was ernstig en reikte veel verder dan de economie, waarbij het vele van de kwesties die onder de in deze publicatie genoemde indicatoren vallen, beïnvloedde. Dit deel geeft een kort overzicht van de getroffen sectoren in de periode vanaf 2007 en waar mogelijk tot 2010. Hoewel het op dit moment niet duidelijk is, kunnen sommige gevolgen, zoals lagere investeringsniveaus, een blijvende negatieve invloed hebben op lange termijn die pas in latere verslagen zichtbaar zal worden.

De liquiditeitsproblemen in de bankensector, die in 2007 begonnen, leidden tot schaarse kredieten en dalende aandelenprijzen. Dit veroorzaakte een lagere consumentenvraag (weerspiegeld in de indicator 'uitgaven van huishoudens'), een toename in de 'besparingen van huishoudens', een vermindering in de 'investeringen' van bedrijven en huishoudens, een daling in internationale handel (weergegeven in de indicator 'invoer uit ontwikkelingslanden') en een afname van het 'reëel bbp per hoofd van de bevolking'. De 'staatsschuld' steeg drastisch. De 'werkgelegenheid' daalde, vooral onder jongeren, en mannen werden harder getroffen dan vrouwen ('arbeidsparticipatie van vrouwen'). De tendens van de toenemende 'arbeidsparticipatie van oudere werknemers' vertraagde. Omwille van de aanhouding van arbeidskrachten en veranderingen in werkuren daalde de 'arbeidsproductiviteit'. De 'uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling' stegen daarentegen, daar enkele landen hun budget verhoogden in een poging het economisch herstel en de groei op lange termijn een duwtje in de rug te geven. Ten gevolge van de afnemende vraag daalde ook de industriële productie, zoals duidelijk zichtbaar is in het voorbeeld van de 'productie van toxische chemische stoffen'.

De stijging van 'werkloosheid' en 'langdurige werkloosheid' heeft een maatschappelijke weerslag gehad. Hoewel het algemene 'risico op armoede' verminderde, nam het wel toe voor de leeftijdscategorie tussen 25 en 49 jaar en ook lichtjes voor de leeftijdscategorie tussen 18 en 24 jaar. De 'intensiteit van armoede' steeg ook, net als 'zelfmoorden', vooral onder mannen en mensen van middelbare leeftijd. Het 'ruwe percentage van nettomigratie' daalde ook, waarschijnlijk als gevolg van het moeilijk kunnen vinden van werk in de EU. Wat betreft het bestrijden van mondiale armoede daalde de 'financiering voor ontwikkelingslanden' eerder omwille van de verminderde geldstromen van privédonoren dan van officiële bronnen of ngo's.

De energievraag ('eindenergieverbruik') daalde parallel met het bbp. Deze lagere consumptie leidde tot een stabilisatie van de 'energieafhankelijkheid' van de EU, waardoor de langetermijntendens naar toegenomen afhankelijkheid werd doorbroken. De 'broeikasgasemissies' en vervuilende 'atmosferische emissies' die al aan het dalen waren, deden dit nu in een nog sneller tempo.

Vrachtvervoer daalde sneller dan het bbp (weergegeven in de indicator 'volume van vrachtvervoer in verhouding tot het bbp'). Toch daalde, waarschijnlijk omwille van een langzamere afname van het passagiersvervoer, het energieverbruik door de vervoerssector minder dan het bbp ('energieverbruik van de vervoerssector in verhouding tot het bbp'). De 'broeikasgasemissies van de vervoerssector' daalde en de 'uitstoot van stikstofoxide (NO_x) door de vervoerssector' en de 'uitstoot van deeltjes door de vervoerssector' verminderden sneller dan in de voorgaande jaren. Het 'aantal mensen dat is

⁴ Voor een diepere analyse van de crisis, zie: [Europese Commissie, Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses, European Economy, nr. 7, 2009.](#)

omgekomen bij verkeersongelukken' daalde ook, waarschijnlijk als gevolg van de lagere verkeersvolumes.

De reactie van het publiek op de crisis en hoe deze werd aangepakt, wordt weerspiegeld in de afname van het 'vertrouwen van de burgers in de instellingen van de EU' en in de 'opkomst bij nationale verkiezingen'.

Op weg naar duurzame ontwikkeling in de Europese Unie

Van de meer dan honderd indicatoren die in dit verslag worden gepresenteerd, zijn er elf geïdentificeerd als kernindicatoren. Deze kernindicatoren zijn bedoeld om een algemeen beeld te geven van de vorderingen die de EU heeft geboekt bij de verwezenlijking van de in de EU-strategie voor duurzame ontwikkeling vastgestelde doelstellingen en streefcijfers. Een evaluatie van de voortgang sinds 2000 op basis van de kernindicatoren laat een nogal gemengd beeld zien.

Tabel 2: beoordeling van de veranderingen in de kernindicatoren (EU-27, vanaf 2000)⁵

Gebied waarop de kernindicator betrekking heeft	Kernindicator	Evaluatie van de verandering (EU-27)
Sociaaleconomische ontwikkeling	Reëel bbp per hoofd van de bevolking	
Duurzame consumptie en productie	Productiviteit van hulpbronnen	
Sociale integratie	Risico op armoede of sociale uitsluiting (*)	
Demografische veranderingen	Arbeidsparticipatie van oudere werknemers	
Volksgezondheid	Levensverwachting en gezonde levensjaren (**)	
Klimaatverandering en energie	Broeikasgasemissies	
	Verbruik van hernieuwbare energie (***)	
Duurzaam vervoer	Energieverbruik van de vervoerssector in verhouding tot het bbp	
Natuurlijke hulpbronnen	Populaties alledaagse vogelsoorten (****)	
	Instandhouding van visbestanden	
Mondiaal partnerschap	Officiële ontwikkelingshulp	
Goed bestuur	[Geen kernindicator]	:

(*) Vanaf 2005.

(**) Vanaf 2002.

(***) Vanaf 2006.

(****) Verzamelde EU-cijfers gebaseerd op 19 lidstaten.

Duidelijk positieve veranderingen

Recente ontwikkelingen voor de kernindicator 'sociale integratie' mogen als positief worden beschouwd, aangezien steeds minder mensen **risico op armoede of sociale uitsluiting** lopen. Als de tendens die we zagen tussen 2005 en 2009 wordt voortgezet, is de EU goed op weg het streefcijfer van de Europa 2020-strategie te behalen om het aantal mensen dat risico loopt op armoede of sociale uitsluiting tegen 2020 met ten minste 20 miljoen te verminderen.

Het aantal mensen dat risico loopt op armoede of sociale uitsluiting nam aanzienlijk af tussen 2005 en 2009

⁵ Een verklaring van de beoordelingsmethode en de betekenis van de weersymbolen is te vinden in het inleidend hoofdstuk van het volledige verslag.

De veranderingen van de twee kernindicatoren voor 'klimaatverandering en energie' mogen als duidelijk positief worden beoordeeld. Tussen 2000 en 2009 daalden de **broeikasgasemissies** van de EU aanzienlijk, waardoor zowel de Kyoto-verbintenissen van de EU-15 (inzake een vermindering van 8 % tot 2008-12) en het streefcijfer van de EU-27 om de uitstoot tegen 2020 met 20 % te verminderen in vergelijking met de niveaus van 1990, behaald zullen worden. Omwille van veranderingen in methodologie zijn voor de tweede kernindicator **verbruik van hernieuwbare energie** enkel gegevens beschikbaar voor 2006 tot 2008. Als het huidige tempo van verandering over deze korte periode echter behouden kan worden, zal de EU het voor 2020 vastgestelde streefcijfer om een aandeel van 20 % hernieuwbare energie in het bruto-eindverbruik van energie te behalen, waarschijnlijk bereiken.

Gematigd positieve veranderingen

Gematigd positieve veranderingen kunnen worden waargenomen in de kernindicatoren voor 'sociaaleconomische ontwikkeling' en 'volksgezondheid', alsook voor een van de twee kernindicatoren uit 'natuurlijke hulpbronnen'.

Wat betreft 'sociaaleconomische ontwikkeling' groeide de kernindicator **reëel bbp per hoofd van de bevolking** gemiddeld 0,9 % per jaar tussen 2000 en 2010, hoewel de economische crisis en de daarop volgende recessie in 2009 deze liet terugvallen tot het niveau van 2005. De economie kende in 2010 een trage groei wat betreft de EU in haar geheel en medio 2011, terwijl dit verslag werd afgerond, vertoonde de EU-economie nog steeds een trage groei.

Wat betreft 'volksgezondheid' vertoonden de gegevens inzake **levensverwachting** enige vooruitgang in het verlengen van de levensduur van de EU-bevolking. Een meisje dat in 2008 is geboren, zal gemiddeld naar verwachting 82,4 jaar leven, en een jongen 76,4.

Uit de gegevens over de **omvang van de populaties alledaagse vogelsoorten**, een van de kernindicatoren voor het gebied 'natuurlijke hulpbronnen', blijkt dat de index van alledaagse vogelsoorten lichtjes is gestegen, hoewel het aantal weidevogels tussen 2000 en 2008 is afgenomen.

Gematigd negatieve veranderingen

Vijf van de elf kernindicatoren uit de verzameling EU-indicatoren voor duurzame ontwikkeling tonen gematigd negatieve veranderingen, waaronder de indicatoren gerelateerd aan 'duurzame consumptie en productie', 'demografische veranderingen', 'duurzaam vervoer' en 'mondiaal partnerschap', alsook een van de twee kernindicatoren van het gebied 'natuurlijke hulpbronnen'.

De kernindicator voor 'duurzame consumptie en productie' toont een gematigd negatieve tendens voor de periode tussen 2000 en 2007. Hoewel de stijgingen in de **productiviteit van hulpbronnen** aantonen dat de EU efficiënter is geworden in de manier waarop ze haar hulpbronnen gebruikt, blijft de vraag naar materiaal (en de daarmee verbonden belasting van het milieu) stijgen.

Wat betreft de 'demografische veranderingen' in de EU, was de stijging van **arbeidsparticipatie van oudere werknemers** tot 2008 op de goede weg om het streefcijfer van 50 % in 2010 te behalen. Als gevolg van de crisis kwam de groei in 2009 en 2010 echter bijna tot een halt, met als gevolg een percentage van arbeidsparticipatie van ongeveer 46 % in 2010. Het streefcijfer werd dus niet behaald.

De 2020-streefcijfers voor de twee kernindicatoren voor 'klimaatverandering en energie' zullen waarschijnlijk behaald worden

Gematigd positieve veranderingen voor de indicatoren 'reëel bbp per hoofd van de bevolking', 'levensverwachting' en de 'index van de populatie alledaagse vogelsoorten'

Bijna de helft van de kernindicatoren vertonen gematigd negatieve tendensen

De productiviteit van hulpbronnen is gestegen, maar hetzelfde geldt voor materiaalgebruik

De EU behaalde het voor 2010 vastgestelde streefcijfer van 50 % arbeidsparticipatie van oudere

Ten opzichte van de 'productiviteit van hulpbronnen' daalde de ratio **energieverbruik per eenheid bbp** lichtjes tussen 2000 en 2009. Desalniettemin is het energieverbruik door de vervoerssector, ondanks een aanzienlijke daling door de crisis in 2009, sinds 2000 gegroeid, hoewel langzamer dan de economie. Een ontkoppeling van energieverbruik door de vervoerssector en de economische ontwikkeling is amper zichtbaar.

Wat betreft de **instandhouding van visbestanden**, een van de twee kernindicatoren van het gebied 'natuurlijke hulpbronnen', bereikte de totale visvangst buiten de veilige biologische grenzen bijna 24 % in 2009. Hoewel dit gezien kan worden als een verbetering vergeleken met een aandeel van ongeveer 37 % in 2000, overschrijdt de totale visvangst nog steeds de duurzame exploitatieniveaus.

Wat betreft de internationale verplichtingen van de EU is het percentage van het bruto nationaal inkomen (bni) dat de EU aan **officiële ontwikkelingshulp** besteedt tussen 2005 en 2010 bijna stabiel op ongeveer 0,4 % van het bni gebleven. De EU behaalde dus niet haar tussentijdse streefcijfer van 0,56 % in 2010, noch is het op de goede weg om tegen 2015 het streefcijfer van 0,7 % van haar bni aan ODA te besteden, te behalen. Opgemerkt dient echter te worden dat veel van de andere indicatoren voor 'mondiaal partnerschap' gunstigere trends laten zien.

werknemers net niet

Een ontkoppeling van het energieverbruik door de vervoerssector en de economische groei is amper zichtbaar

Visvangsten in het noordoostelijke gedeelte van de Atlantische oceaan overschrijden nog steeds duurzame exploitatieniveaus

De EU is niet op de goede weg om haar ODA-streefcijfer van 0,7 % van het bni tegen 2015 te behalen

Duidelijk negatieve veranderingen

Geen enkele kernindicator vertoont duidelijk negatieve veranderingen, hetgeen suggereert dat de Europese Unie enige vooruitgang op het pad naar duurzame ontwikkeling heeft geboekt. Als we echter naar aanvullende indicatoren binnen afzonderlijke gebieden van de EU-indicatoren voor duurzame ontwikkeling kijken, vertonen deze nog steeds een aantal duidelijk negatieve veranderingen, en het algemene beeld kan minder positief zijn dan de indruk die wordt gegeven door de geïsoleerde kernindicatoren.

: geen kernindicator

Voor het gebied 'goed bestuur' is geen kernindicator vastgesteld, omdat geen enkele indicator voldoende robuust en beleidsrelevant werd geacht om een alomvattend overzicht van het begrip 'goed bestuur' te kunnen geven.

Gedetailleerd overzicht van de belangrijkste veranderingen

De kernindicatoren bieden een momentopname van de vooruitgang die is geboekt met betrekking tot de belangrijkste uitdagingen van de EU-strategie voor duurzame ontwikkeling. Om een volledig en genuanceerd beeld te krijgen, moet er per gebied worden bekeken welke vorderingen de kernindicatoren laten zien.

Sociaaleconomische ontwikkeling

Veel van de tendensen op lange termijn van het gebied sociaaleconomische ontwikkeling werden positief dan wel negatief beïnvloed door de recente wereldwijde economische en financiële crisis. In dit opzicht zijn de tendensen op korte termijn verslechterd, met name in investeringen, werkgelegenheid en werkloosheid, alsook in het reëel bbp per hoofd van de bevolking en de arbeidsproductiviteit, hoewel deze laatste twee weer beginnen te stijgen. Anderzijds waren verbeteringen zichtbaar in uitgaven voor O&O en energie-intensiteit en kortstondig in besparingen van

huishoudens.

Tabel 3: evaluatie van de veranderingen op het gebied 'sociaaleconomische ontwikkeling' (EU-27, vanaf 2000)

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
 Reëel bbp per hoofd van de bevolking	Economische ontwikkeling	
	 Investerings	 Regionale verschillen in het bbp Besparingen van huishoudens
	Concurrentievermogen, innovatie en eco-efficiëntie	
	 Arbeidsproductiviteit	 Uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling Energie-intensiteit
	Werkgelegenheid	
	 Werkgelegenheid	 Arbeidsparticipatie van vrouwen Regionale verschillen in werkgelegenheid Werkloosheid

Kernindicator

Tussen 2000 en 2010 groeide het reëel bbp per hoofd van de bevolking voor de EU in haar geheel met gemiddeld 0,9 % per jaar, maar er waren grote verschillen qua groeipercentage binnen de gehele EU. Tijdens de economische opleving van 2003 tot 2007 stegen de groeicijfers tot 2,7 %, hoewel een aantal Oost-Europese landen veel sneller groeiden. Als een gevolg van de economische crisis vertraagde de groei van het bbp per hoofd van de bevolking in 2008 en in 2009 nam deze sterk af tot -4,6 %. De snelst groeiende Oost-Europese lidstaten werden het sterkst door de crisis getroffen. In 2010 deed zich een langzame groei voor in de EU in haar geheel en in de meeste lidstaten, hoewel Ierland, Griekenland, Spanje en Roemenië een negatieve groei kenden.

Een periode van snelle economische groei kwam ten einde met de financiële crisis

Langzame groei in 2010

Economische ontwikkeling

Tussen 2000 en 2009 volgde het aandeel van investeringen in het bbp de economische cyclus (met name door bedrijfsinvesteringen). Nadat dit aandeel een piek van 21,7 % bereikte in 2007, daalde het in 2008 en 2009 tot een niveau van 19,4 %, vooral omwille van een vermindering in bedrijfsinvesteringen als gevolg van de economische crisis.

Investerings bleven vrij stabiel, uitgedrukt als een aandeel van het bbp

Regionale verschillen in het bbp in de EU daalden van 35,5 % tot 32,7 % tijdens de periode van 2000 tot 2007. Samen met de vermindering van regionale verschillen in werkgelegenheid wijst dit op een toenemende convergentie tussen de EU-regio's. De spreiding van het regionaal bbp binnen de landen bleef hoog, met name in Oost-Europese landen, waar de snelle overgang in markteconomieën tot een toenemend ongelijke verdeling van de welvaart heeft geleid.

Regionale verschillen in economische activiteit namen af

Gedurende het grootste deel van de periode tussen 2000 tot 2010 daalden de besparingen van huishoudens als aandeel van het beschikbare inkomen in de EU gestaag; in 2008 stegen deze echter lichtjes en in 2009 stegen ze aanzienlijk als gevolg van de financiële crisis. In 2010 daalde het niveau van besparingen van huishoudens opnieuw, bijna tot het niveau van 2004. Toch blijven aanzienlijke verschillen tussen lidstaten bestaan.

Het besparingspercentage kende een opleving als gevolg van de economische crisis

Innovatie, concurrentievermogen en eco-efficiëntie

De arbeidsproductiviteit in de EU steeg tussen 2000 en 2010 gemiddeld met *De*

1,1 % per jaar. Hoewel deze in een aantal jaren groeide met 1,7 % of 1,8 %, voornamelijk omwille van de Oost-Europese lidstaten die aan een inhaalslag begonnen, begon ze opnieuw te dalen in 2008 en in 2009 nam ze af met 1,2 %. In 2010 groeide de arbeidsproductiviteit met 1,6 %.

arbeidsproductiviteit vertraagde met de crisis

Gedurende het grootste deel van de periode tussen 2000 en 2009 bleef het aandeel van O&O-uitgaven in het bbp vrij stabiel voor de EU in haar geheel tussen 1,8 en 1,9 %. In 2008 en 2009 verbeterden de uitgaven voor O&O licht. Tussen 2000 en 2009 daalde de energie-intensiteit van de EU gestaag; in sommige jaren zelfs met 2,5 % hetgeen leidde tot een absolute ont koppeling van het bruto binnenlands energieverbruik en de groei van het bbp.

*O&O-uitgaven liggen achter op het streefpad
Absolute ont koppeling van energieverbruik en economische groei*

Werkgelegenheid

De werkgelegenheid in de EU steeg van 66,6 % in 2000 tot 70,4 % in 2008, maar is tegen 2010 teruggevallen tot 68,6 %. Met name mannen, jongeren en personen met een lager opleidingsniveau werden getroffen.

De vorderingen bij het behalen van het streefcijfer van

In de periode van 2000 tot 2010 steeg de arbeidsparticipatie van vrouwen van 57,3 % tot 62,1 %, waardoor de genderkloof verkleinde. Aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten blijven bestaan.

75 % werkgelegenheid worden gehinderd door de

Regionale verschillen in werkgelegenheid daalden van 13,0 % in 2000 tot 11,8 % in 2009. Deze verbetering werd bereikt door de steeds stabielere positie van vrouwen in regionale economieën.

economische crisis

Gemiddeld steeg de werkloosheidsgraad in de EU tussen 2000 en 2010. Hoewel de werkloosheidsgraad daalde tot lage niveaus als gevolg van de economische bloei van 2003 tot 2007, maakte deze in 2009 een sprong als gevolg van de economische crisis en stabiliseerde in 2010 op niveaus hoger dan in 2000.

De genderkloof in werkgelegenheid en werkloosheid wordt steeds kleiner

De prestaties in het bestrijden van werkloosheid worden gedwarsboemd door de economische crisis

Duurzame consumptie en productie

Veranderingen in consumptie- en productiepatronen sinds 2000 tonen enkele uiterst negatieve, maar ook enkele uiterst positieve tendensen. Enerzijds stijgt de consumptie van materiaal en elektriciteit, alsook het genereren van gevaarlijk afval nog steeds (zowel in absolute termen als per hoofd van de bevolking). Anderzijds is het eindverbruik van energie en de hoeveelheid niet-mineraal afval gegenereerd in de EU afgenomen en het aandeel gerecycled of gecomposteerd afval toegenomen. Bovendien zijn beduidende verminderingen in de uitstoot van belangrijke luchtvervuilers genoteerd en is vooruitgang geboekt in de productiepatronen wat betreft de ecologische dimensie van maatschappelijk verantwoord ondernemen en naar meer milieuvriendelijke landbouwpraktijken.

Tabel 4: evaluatie van de veranderingen op het gebied ‘duurzame consumptie en productie’ (EU-27, vanaf 2000)

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
☁ Productiviteit van hulpbronnen	Gebruik van hulpbronnen en afval	
	☀ Niet-mineraal afval (*)	☁ Binnenlands materiaalgebruik
		☁⚡ Gevaarlijke afvalstoffen (*)
		☀ Gerecycled en gecomposteerd gemeentelijk afval
Consumptiepatronen		
☁⚡ Elektriciteitsverbruik van huishoudens	: Aantal mensen in huishoudens	
	: Uitgaven van huishoudens	
Productiepatronen		
☀ Milieubeheersystemen (**)	☀ Eindverbruik van energie	
	☁⚡ Autobezit	
	☀ Ecolabels	
	: Gebied onder landbouwmilieuverbintenis	
	☀ Biologische landbouw (***)	
	☀ Veedichtheid (**)	

(*) Vanaf 2004.

(**) Vanaf 2003.

(***) Vanaf 2005.

Kernindicator

Ontwikkelingen in de productiviteit van hulpbronnen (gemeten als de verhouding tussen het bbp en het binnenlands materiaalgebruik) waren gematigd negatief voor de periode 2000-2007. Hoewel een verhoging in de productiviteit van hulpbronnen tussen 2000 en 2007 aangeeft dat de EU efficiënter is geworden in de manier waarop ze haar hulpbronnen gebruikt (het bbp groeide sneller dan het binnenlands materiaalgebruik), bleef de vraag naar materiaal (en de daarmee verbonden belasting van het milieu) stijgen. De ont koppeling van het gebruik van hulpbronnen en economische groei was daarom louter relatief.

Enkel een relatieve ont koppeling van het gebruik van hulpbronnen en de economische groei

Gebruik van hulpbronnen en afval

Het binnenlands materiaalgebruik nam tussen 2000 en 2007 gematigd toe in absolute termen en per hoofd van de bevolking. Dit kwam door een toename in binnenlandse winning en invoer veroorzaakt door een groeiende vraag naar mineralen.

Het materiaalgebruik blijft stijgen

Het genereren van afval vertoont zowel positieve als negatieve tendensen. Enerzijds daalde de generering van niet-minerale afvalstoffen in de EU tussen 2004 en 2008 en de nadruk bij de verwerking van gemeentelijk afval verschoof aanzienlijk naar recycling en compostering tussen 2000 en 2009. Anderzijds nam het genereren van gevaarlijk afval aanmerkelijk toe tussen 2004 en 2008.

Het afvalbeheer verbetert, hoewel er meer gevaarlijk afval is

Door de mens veroorzaakte emissies van zwaveloxiden, stikstofoxiden, vluchtige organische stoffen met uitzondering van methaan, en ammoniak in de atmosfeer daalden allemaal aanzienlijk tussen 2000 en 2008.

Afname van atmosferische emissies

Consumptiepatronen

De uitgaven van huishoudens in de EU stegen gestaag tussen 2000 en 2007, maar

Meer maar

daalden licht in 2008 en 2009, als gevolg van de economische crisis. Tegelijk nam het aantal personen per huishouden af, hetgeen een onafgebroken tendens naar meer maar kleinere huishoudens weerspiegelt.

kleinere huishoudens met stijgende uitgaven

Tussen 2000 en 2009 steeg het elektriciteitsverbruik van huishoudens aanzienlijk, maar het eindverbruik van energie daalde licht, voornamelijk als gevolg van de economische crisis.

Eindverbruik van energie nam af in 2009

Tussen 2000 en 2009 nam het aantal personenauto's per duizend inwoners nog steeds toe, zij het minder snel dan tussen 1990 en 2000.

Steeds meer auto's op de wegen

Productiepatronen

Europese bedrijven integreren steeds vaker op vrijwillige basis hun betrokkenheid bij de maatschappij en het milieu in hun activiteiten en in hun interacties met belanghebbenden; een concept dat gekend is als 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'. Het aantal organisaties dat in overeenstemming met de 'milieubeheer- en milieuauditsysteem'-verordening een gecertificeerd milieubeheersysteem toepast, steeg aanzienlijk tussen 2003 en 2010. Bovendien groeide tussen 2000 en 2010 het aantal vergunningen voor EU-ecolabels aanzienlijk, maar de marktaandeelen van de bijbehorende producten bleven klein.

Meer toegekende EU-milieukeuren en organisaties met een gecertificeerd milieubeheersysteem

Tekenen van de-intensivering van de landbouw

Wat betreft duurzame landbouwproductie in de EU steeg tot 2009 het aandeel van landbouwareaal onder milieuverbintenissen voor de landbouw en het aandeel van biologische landbouw in het totale gebruikte landbouwareaal aanzienlijk. Bovendien is het aantal vee-eenheden per hectare tussen 2003 en 2007 gedaald, wat een positieve ontwikkeling is.

Sociale integratie

De sinds 2000 op het gebied 'sociale integratie' waargenomen tendensen zijn in het algemeen eerder bemoedigend, vooral wat betreft het verminderen van armoede. Er is een duidelijk positieve ontwikkeling in het algemene risico op armoede of sociale uitsluiting. Dit is met name zichtbaar in het aantal mensen dat het risico loopt materiële ontbering te lijden en het aantal mensen dat leeft in huishoudens met een erg lage arbeidsintensiteit. Er is ook een duidelijk positieve ontwikkeling in het verminderen van het aantal volwassenen met een laag opleidingsniveau en het verschil tussen de lonen van mannen en vrouwen (genderkloof op het gebied van beloning). Verder was er een gematigd positieve ontwikkeling van het risico op monetaire armoede, de intensiteit van armoede, inkomensongelijkheid en langdurige werkloosheid. Er waren echter ook een aantal negatieve ontwikkelingen. Het aandeel van werkende armen is gestegen en de participatie in levenslang leren is gedaald, waardoor het voor 2010 vastgelegde streefcijfer werd gemist, en er is verdere vooruitgang nodig in het verminderen van het aandeel voortijdige schoolverlaters en geringe leesvaardigheidsprestaties van leerlingen.

Tabel 5: evaluatie van de veranderingen op het gebied 'sociale integratie' (EU-27, vanaf 2000)

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
	Monetaire armoede en leefomstandigheden	
	 Risico op armoede na sociale overdrachten (*)	 Intensiteit van de armoede (*)
	 Ernstige materiële deprivatie (*)	 Inkomensongelijkheid (*)
	Toegang tot de arbeidsmarkt	
 Risico op armoede of sociale uitsluiting (*)	 Huishoudens met zeer lage arbeidsintensiteit (*)	 Werkende armen (*)
		 Langdurige werkloosheid
		 Genderkloof inzake beloning (**)
	Onderwijs	
	 Voortijdige schoolverlaters (***)	 Volwassenen met een laag opleidingsniveau
		 Levenslang leren (***)
		 Geringe leesvaardigheidsprestaties van leerlingen

(*) Vanaf 2005.

(**) Vanaf 2006.

(***) Vanaf 2003.

Kernindicator

Het aantal mensen dat risico loopt op armoede of sociale uitsluiting in de EU werd tussen 2005 en 2009 verminderd met 10 miljoen, hetgeen de vermindering in de meeste lidstaten weerspiegelt. Als de daling zich in hetzelfde tempo voortzet, is de EU op de goede weg het Europa 2020-streefcijfer te behalen om dit aantal met ten minste 20 miljoen te verminderen.

De EU is op de goede weg het 2020-streefcijfer te behalen als de daling zich in hetzelfde tempo blijft voortzetten

Monetaire armoede en leefomstandigheden

Het percentage mensen dat risico loopt op armoede na sociale overdrachten is slechts lichtjes gedaald sinds 2005, maar het aantal mensen dat lijdt aan ernstige materiële deprivatie is substantieel gedaald en de meeste lidstaten volgen deze positieve tendens. De kloof tussen het inkomen van de armen en de armoededrempel (armoede-intensiteit) werd lichtjes verkleind en de inkomensongelijkheid is enigszins gedaald.

Een lichte daling in het percentage mensen dat risico loopt op monetaire armoede. Minder materiële deprivatie

Toegang tot de arbeidsmarkt

Tussen 2005 en 2009 nam het aandeel van mensen die leven in huishoudens met zeer lage arbeidsintensiteit in de EU in haar geheel en in de meeste lidstaten afzonderlijk af. Terwijl het aandeel van langdurige werkloosheid licht is gedaald sinds 2000, steeg het aantal mensen dat risico loopt op armoede ondanks het feit dat zij werk hebben (werkende armen) tussen 2005 en 2009. Het verschil tussen lonen voor mannen en vrouwen nam aanzienlijk af tussen 2006 en 2009, maar niet in alle lidstaten.

Iets minder langdurige werkloosheid, maar meer werkende armen

Onderwijs

Het percentage voortijdige schoolverlaters daalde in de EU, maar er moet nog

Een aantal

steeds meer vooruitgang geboekt worden om het 2020-streefcijfer te behalen. Sinds 2003 is ook vooruitgang geboekt in de deelname aan levenslang leren, maar het streefcijfer voor 2010 werd niet behaald. Het percentage volwassenen met een laag opleidingsniveau nam geleidelijk af en de voordien neerwaartse tendens van geringe leesvaardigheidsprestaties van leerlingen werd omgekeerd in 2009, hoewel dit niet voldoende zal zijn om in 2010 het streefcijfer te behalen.

positieve tendensen, maar het 2010-streefcijfer voor levenslang leren werd niet behaald

Demografische veranderingen

De demografische indicatoren inzake levensverwachting en vruchtbaarheid, alsook de indicatoren verbonden aan de toereikendheid van het inkomen van ouderen, hebben zich positief ontwikkeld. Hoewel aanzienlijke vooruitgang is geboekt, werd het streefcijfer voor 2010 voor arbeidsparticipatie van ouderen echter niet behaald. Verder hebben indicatoren die de houdbaarheid van de openbare financiën opvolgen, zich negatief ontwikkeld. De staatsschuld bijvoorbeeld steeg binnen de EU gemiddeld van 62,3 % in 2008 tot 80 % in 2010 en de stijging van de gemiddelde pensioengerechtigde leeftijd verloopt slechts traag.

Tabel 6: evaluatie van de veranderingen op het gebied 'demografische veranderingen' (EU-27, vanaf 2000)

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
		Bevolking
	 Levensverwachting voor 65-jarigen (mannen) (*)	 Vruchtbaarheidscijfer (*)
	 Levensverwachting voor 65-jarigen (vrouwen) (*)	: Migratie
		: Verhouding oudere bevolking / werkende bevolking
		Toereikendheid van het inkomen van ouderen
 Arbeidsparticipatie van oudere werknemers	 Inkomensniveau van 65-plussers ten opzichte van de periode daarvoor (**)	 Risico op armoede voor 65-plussers (**)
		Houdbaarheid van de openbare financiën
	 Staatsschuld	 Pensioengerechtigde leeftijd (***)
		: Uitgaven voor gezondheidszorg voor ouderen
		: Het effect van de veroudering op de overheidsuitgaven

(*) Vanaf 2002.

(**) Vanaf 2005.

(***) Vanaf 2001.

Kernindicator

Het streefcijfer van de helft arbeidsparticipatie door oudere werknemers werd niet behaald in 2010. Toch steeg de arbeidsparticipatie van oudere werknemers over de hele periode en dit zal de vraag naar pensioenuitgaven helpen afremmen.

Hoewel het streefcijfer voor 2010 niet werd behaald, is een groter aantal oudere werknemers in dienst genomen

Bevolking

De levensverwachting voor 65-jarigen steeg tussen 2002 en 2008 voor zowel mannen als vrouwen. Het percentage bevolkingsvernieuwing steeg ook licht,

Het is mogelijk dat de omvang

maar bleef toch nog steeds onder het vervangingsniveau en duidt erop dat, als rekening gehouden wordt met de langere levensverwachting, de omvang van de bevolking in de werkende leeftijd verder zou kunnen krimpen in verhouding tot het deel van de bevolking dat gepensioneerd is.

van de actieve ten opzichte van de inactieve bevolking blijft afnemen met mogelijke gevolgen voor de houdbaarheid van de openbare financiën

De immigratie naar de EU is groter dan de emigratie uit de EU, hoewel deze sterk daalde tussen 2007 en 2009. De omvang van de oudere bevolking ten opzichte van de omvang van de werkende bevolking steeg tussen 2000 en 2010 van 23,2 % tot 25,9 %. Bovendien zal deze naar verwachting verder stijgen, waarbij tegen 2060 per 100 personen van de werkende bevolking meer dan 50 personen van 65 of ouder zullen zijn. Een stijging van de afhankelijkheidsratio van ouderen in combinatie met lage pensioengerechtigde leeftijden zal de openbare financiën onder druk zetten naargelang het financieringsniveau van door de staat gegarandeerde pensioenen.

Toereikendheid van het inkomen van ouderen

Het inkomensniveau uit de pensioenen van mensen tussen de 65 en 74, vergeleken met het inkomensniveau uit de verdiensten van mensen tussen de 50 en 59 bleef stabiel op 51 % tussen 2005 en 2009. Het risico op armoede voor 65-plussers nam af tussen 2000 en 2009, zoals ook midden jaren 90 het geval was.

De gemiddelde pensioenniveaus blijven toereikend en voor ouderen is het risico op armoede gedaald

Houdbaarheid van de openbare financiën

Gedurende de periode tussen 2000 en 2007 werd de staatsschuld met succes verminderd, waarbij deze in 2007 tot net onder de EU-referentiewaarde van 60 % daalde. Na 2007, met het begin van de financiële crisis, steeg de staatsschuld echter tot hogere niveaus dan die gezien in de midden jaren 90 en in 2010 bereikte ze 80 %.

De huidige economische crisis zet de houdbaarheid van de openbare financiën onder hoge druk

Ondanks de toegenomen participatie van ouderen in het arbeidsproces (zie kernindicator), is het niveau van verhoging van de gemiddelde pensioengerechtigde leeftijd vertraagd. Dit maakt het onwaarschijnlijk dat het streefcijfer voor 2010 dat werd vastgelegd tijdens de Europese Raad van Barcelona in 2002 bereikt kan worden. Nadat het aandeel van uitgaven voor gezondheidszorg voor ouderen in het bbp steeg tussen 2000 en 2005, daalde het tussen 2005 en 2007, voordat het in 2008 op een gunstiger niveau, dichtbij dat van 2000, stabiliseerde.

Zowel de vergrijzing van de bevolking als de structuur van socialezekerheidsstelsels binnen de lidstaten zetten de houdbaarheid van de openbare financiën onder druk. Voorspelde veranderingen in de inkomensvervangingsratio en overheidsuitgaven voor pensioenen duiden op de mogelijke toekomstige effecten van een vergrijzende bevolking.

Volksgezondheid

De ontwikkelingen op het gebied van de volksgezondheid sinds 2000 laten in het algemeen een positief beeld zien. Uit de kernindicator blijkt dat mensen in het algemeen langer leven. Verbeteringen zijn zichtbaar in de afname van het aantal sterfgevallen ten gevolge van chronische ziekten en van het aantal zelfmoorden, de productie van toxische chemische stoffen, gevallen van geluidshinder en ernstige ongelukken op het werk. Aan de andere kant heeft niet iedereen geprofiteerd van de verbeteringen want er bestaan nog steeds grote ongelijkheden in de gezondheid en toegang tot gezondheidszorg. Verder blijven er nog steeds uitdagingen bestaan met betrekking tot de milieudeterminanten van de gezondheid. Sinds 2000 zijn de inwoners van de EU meer blootgesteld aan ozon en aan kleine deeltjes (fijnstof).

Tabel 7: evaluatie van de veranderingen op het gebied 'volksgezondheid' (EU-27, vanaf 2000)

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
 Levensverwachting en gezonde levensjaren (*)	 Sterfgevallen ten gevolge van chronische ziekten	 Zelfmoorden : Onbevredigende behoeften op het gebied van de gezondheidszorg
	Determinanten van de gezondheid	

(*) Vanaf 2002, enkel gebaseerd op levensverwachting.

(**) Vanaf 2002.

(***) Vanaf 2005.

Kernindicator

Verbeteringen in de levensverwachting tonen aan dat er vooruitgang is geboekt bij het bevorderen van een gezonder en langer leven voor EU-burgers. De levensverwachting bij de geboorte voor mannen en vrouwen steeg respectievelijk met 4 en 3 maanden per jaar tussen 2002 en 2008. Het is ook duidelijk dat de levensverwachting van mannen die van vrouwen inhaalt.

Mensen in de EU leven langer en het verschil tussen mannen en vrouwen wordt kleiner

Gezondheid en ongelijkheden in de gezondheid

Een aantal indicatoren tonen duidelijk verbeteringen van de gezondheid aan. Het sterftecijfer ten gevolge van chronische ziekten, wat de hoofdoorzaak is van vroegtijdig overlijden in de EU, daalde met 2,0 % per jaar tussen 2000 en 2008 voor mensen onder de 65. Ook is een verbetering van de geestelijke gezondheid (waarvan de verandering van het aantal zelfmoorden een afspiegeling is) tussen 2000 en 2008 waarneembaar. Het globale zelfmoordcijfer onder oudere tieners in de EU daalde jaarlijks gemiddeld met 1,9 % en onder mensen van ouder dan 85 jaar met 3,6 %. Uitzondering hierop vormt de middelbare leeftijd, een categorie waarin het aantal gevallen van zelfmoord stijgt. Dit begon in 2007 en is gerelateerd aan werkloosheid en de schuldenlast door de financiële crisis.

Minder sterfgevallen door chronische ziekten of zelfmoord. De financiële crisis heeft echter haar tol geëist van mensen van middelbare leeftijd

Tussen 2005 en 2009 daalde het percentage personen die onbevredigende behoeften op het gebied van de gezondheidszorg rapporteerden voor alle inkomensgroepen. Toch is het percentage armsten die onbevredigende behoeften op het gebied van de gezondheidszorg rapporteerden, nog steeds acht keer groter dan voor de hoogste inkomensgroep.

Ondanks verbeteringen vormen de kosten verbonden aan medische behandelingen nog steeds een obstakel voor de armsten

Determinanten van de gezondheid

De productie van toxische chemische stoffen in de EU is tussen 2002 en 2009 met gemiddeld 1,8 % per jaar gedaald. Toch is hun aandeel van de algehele chemische productie onveranderd gebleven en is er geen verschuiving in het aandeel van de meest toxische klassen van chemische stoffen.

Ondanks een afname van de productie van toxische

<p>Blootstelling van de stedelijke bevolking aan luchtvervuiling door kleine deeltjes daalde met 0,4 % per jaar, maar blijft nog ver van het streefcijfer voor 2010 af. Blootstelling aan ozon nam toe met 2,8 % per jaar tussen 2000 en 2008. Het is echter niet mogelijk duidelijke tendensen te onderscheiden, aangezien deze indicatoren van jaar tot jaar schommelen en veranderingen in concentraties in de lucht vaak het gevolg zijn van natuurlijke of seminaatuurlijke oorzaken zoals bosbranden en extreme klimaatsomstandigheden.</p>	<p><i>chemische stoffen is er geen verschuiving naar minder toxiciteit</i></p>
<p>Het percentage van de EU-bevolking dat verklaart te lijden onder buitensporig lawaai daalde in de periode tussen 2005 en 2009 met gemiddeld 1,5 % per jaar.</p>	<p><i>De blootstelling aan luchtvervuiling verbeterde niet echt in stedelijke omgevingen</i></p>
<p>Inspanningen om de gezondheid en veiligheid in werkplaatsen te verbeteren hebben geleid tot vooruitgang in de EU die in overeenstemming is met het streefcijfer van een vermindering van 25 % van ernstige ongevallen op het werk in de periode tussen 2007 tot 2012.</p>	<p><i>Minder mensen ondervinden geluidshinder en het aantal ernstige ongelukken op het werk is afgenomen</i></p>

Klimaatverandering en energie

Het merendeel van de klimaatveranderings- en energie-indicatoren vertoonden sinds 2000 een relatief goede verandering, met name in de tweede helft van het decennium, terwijl voor slechts een klein aantal indicatoren de negatieve tendensen worden voortgezet. Hoewel de omschakeling naar een koolstofarme economie al wordt weergegeven in een aantal indicatoren, blijft de economie van de EU energie- en koolstofintensief en zijn de meeste indicatoren van dit gebied nauw verbonden met economische groei. Daarom wordt verwacht dat de economische crisis een aanzienlijke impact heeft gehad op de kwesties die in dit hoofdstuk besproken worden. In het algemeen zijn de veranderingen in tendensen in 2008 en 2009 niet het resultaat van diepgaande, structurele veranderingen, maar eerder van een tijdelijke onderbreking van tendensen op lange termijn.

Broeikasgasemissies (BKG) in de EU-27 namen tussen 2000 en 2009 af en het tempo is waarschijnlijk hoog genoeg om het streefcijfer van 20 % vermindering tegen 2020 te behalen. De EU-15 is ook op de goede weg om het gemeenschappelijk streefcijfer van het Protocol van Kyoto om BKG-emissies met 8 % te verminderen ten opzichte van de niveaus van 1990 in de verbintenisperiode tussen 2008 tot 2012, te behalen. Zo is de EU ook op de goede weg om tegen 2020 het streefcijfer van een aandeel van 20 % hernieuwbare energie in het bruto-eindverbruik van energie te behalen.

Er worden ook positieve ontwikkelingen waargenomen voor de broeikasgasintensiteit van het energieverbruik, het gebruik van hernieuwbare energie in de vervoerssector en warmtekrachtkoppeling. Het streefcijfer voor 2010 om een aandeel van 21 % hernieuwbare energie in elektriciteitsproductie te behalen, zal daarentegen waarschijnlijk niet bereikt worden hoewel het aandeel steeg tussen 2000 en 2009. De afhankelijkheid van invoer van energie van de EU⁶ is aanzienlijk toegenomen sinds 2000. Ongeveer 54 % van het energieverbruik werd voorzien door invoer van buiten de EU. Het impliciete belastingpercentage op energie is gedaald sinds 2000, wat niet in overeenstemming is met de EU-doelstelling om de belastingdruk te verschuiven van arbeid naar het gebruik van hulpbronnen.

⁶ De brandstof die nodig is voor de productie van nucleaire energie wordt niet meegeteld bij energie-invoer.

Tabel 8: evaluatie van de veranderingen op het gebied 'klimaatverandering en energie' (EU-27, vanaf 2000)

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
		Klimaatverandering
 Broeikasgasemissies	: Broeikasgasemissies per sector	 Broeikasgasintensiteit van het energieverbruik : Mondiale gemiddelde oppervlaktetemperatuur
		Energie
 Verbruik van hernieuwbare energie (*)	 Energieafhankelijkheid	 Bruto binnenlands energieverbruik Elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen Verbruik van hernieuwbare energie in de vervoerssector* Warmtekrachtkoppeling (**) Impliciete belasting op energie

(*) Vanaf 2006.

(**) Vanaf 2004.

Kernindicatoren

In 2009 lag de uitstoot van broeikasgassen door de EU-27 17,4 % lager dan in 1990. Daarom is het waarschijnlijk dat het streefcijfer voor de reductie van de BKG-emissies met 20 % tegen 2020 behaald zal worden. Verder lagen in 2009 de BKG-emissies van de EU-15 12,7 % onder hun Kyoto-basiswaarde. Het is dus waarschijnlijk dat de landen van de EU-15 hun collectieve Kyoto-verbintenissen om de BKG-emissies met 8 % te verminderen in 2008-2012 zullen overschrijden.

Omwille van veranderingen in methodologie zijn de gegevens voor de tweede kernindicator 'verbruik van hernieuwbare energie' enkel beschikbaar van 2006 tot 2008. Als het huidige tempo van verandering over deze korte periode wordt volgehouden, zal de EU het voor 2020 vastgelegde streefcijfer van een aandeel van 20 % hernieuwbare energie in het bruto-eindverbruik van energie waarschijnlijk behalen.

De EU-27 is op het goede spoor om het 2020-streefcijfer voor BKG-emissies en de Kyoto-verbintenissen

van de EU-15 te behalen

De EU is op het goede spoor om haar streefcijfer voor het aandeel van hernieuwbare energie in het energieverbruik te behalen

Klimaatverandering

Op enkele belangrijke uitzonderingen na is het aandeel van totale BKG-emissies (met uitzondering van internationale bunkers en landgebruik, wijzigingen van landgebruik en bosbouw) die zijn uitgestoten door elk van de belangrijkste broncategorieën in de EU-27 slechts weinig veranderd tussen 1990 en 2009. De belangrijkste veranderingen waren verminderingen door verwerkende industrieën en de bouwsector (van 14,8 % tot 11,5 %) en van industriële processen (van 8,3 % tot 7 %), en met name ook een stijging van 13,8 % tot 20,2 % in de vervoerssector. Veranderingen in de aandelen van de uitstoot door andere categorieën waren erg klein.-

Terwijl het aandeel van uitstoot door verwerkende industrieën en de bouwsector en industriële processen is gedaald, is het aandeel van de uitstoot door de vervoerssector gestegen

De broeikasgasintensiteit van energieverbruik nam gematigd af tussen 2000 en 2009, zij het langzamer dan in de jaren 90. Vooral de overschakeling naar brandstoffen met een lager koolstofgehalte is verantwoordelijk voor de daling.

Tussen 2001 en 2010 was de gemiddelde mondiale oppervlaktetemperatuur 0,46°C boven het gemiddelde van 1961-1990, waardoor dit het warmste decennium ooit geregistreerd is. Dit volgt de temperatuurtendens waarin de jaren 2000 warmer waren dan de jaren 90, die op hun beurt warmer waren dan de jaren 80 en vroegere decennia.

2001-2010 was het warmste decennium ooit geregistreerd

Energie

De afhankelijkheid van de EU van geïmporteerde energie bleef tijdens de jaren negentig vrij constant, op een niveau van rond de 45 %. Tussen 2000 en 2009 steeg de afhankelijk van energie aanzienlijk tot 53,9 % in 2009.

De EU voert meer dan de helft van haar energie in

De vraag naar energie in de EU is licht gedaald. Nadat deze vraag gestaag steeg in de vroege jaren 2000, daalde ze tussen 2006 en 2009. In het algemeen werd het afgenomen verbruik van vaste brandstoffen gecompenseerd door een groter gebruik van aardgas en, tot op een bepaalde hoogte, hernieuwbare energie.

De vraag naar energie in de EU is licht gedaald sinds 2000

Het aandeel van hernieuwbare energie in de elektriciteitsproductie van de EU groeide van 13,8 % in 2000 tot 16,7 % in 2008. Ondanks de stijging zal de EU het streefcijfer van 21 % vastgelegd voor 2010 waarschijnlijk niet behalen. Het aandeel van hernieuwbare energie in de vervoerssector steeg daarentegen snel tussen 2006 en 2008 tot 3,5 % van de vervoersbrandstoffen. Als de huidige groeisnelheid aangehouden zou worden, zou de EU het streefcijfer van 5,75 % vastgelegd voor 2010 behalen. Omdat deze gegevens echter slechts drie jaar beslaan, moeten ze met de nodige voorzichtigheid gebruikt worden.

De EU zal waarschijnlijk haar streefcijfer voor hernieuwbare energie in elektriciteit missen, maar ze is op de goede weg om haar streefcijfer voor hernieuwbare energie in de vervoerssector te behalen

De ontwikkeling van gecombineerde warmte- en elektriciteitsproductie, ofwel warmtekrachtkoppeling, die de productie van nuttige warmte aan de opwekking van elektriciteit koppelt, verloopt gestaag maar traag. Het bereikte een aandeel van 11,4 % van de bruto-elektriciteitsopwekking in 2009.

Bescheiden vooruitgang in warmtekrachtkoppeling

De impliciete belasting op energie in de EU is gedaald tussen 2000 en 2009. Deze daling van de effectieve belastingdruk is niet in overeenstemming met de doelstelling van de EU om de belastingdruk te verschuiven van arbeid naar het verbruik van hulpbronnen en energie als een beleidsinstrument om vooruitgang te boeken in milieudoelstellingen en de werkgelegenheid te vergroten.

Geen verschuiving van de belastingdruk van arbeid naar energie

Duurzaam vervoer

In het algemeen tonen de veranderingen sinds 2000 op het gebied 'duurzaam vervoer' een negatief beeld, met enkele positieve tendensen. Het beeld dat hier getoond wordt, is dus minder negatief dan dat gepresenteerd in de vorige editie van dit verslag. Hoewel dit grotendeels te wijten is aan het verzachtende effect van de economische crisis, die het effect heeft gehad de vraag naar transport en de negatieve impact daarvan te verminderen.

De vermindering in energieverbruik en broeikasgasemissies tussen 2007 en 2008 zijn eerder een gevolg van de economische crisis dan van een stabiele tendens op lange termijn naar absolute ontkoppeling. Hoewel enkele vorderingen zijn gemaakt bij het loskoppelen van de vervoerssector en haar energieverbruik en de economische ontwikkeling, was deze loskoppeling slechts relatief. Verder heeft noch het vrachtvervoer noch het passagiersvervoer een verschuiving naar vervoerswijzen met geringere milieueffecten vertoond. De gemiddelde CO₂-emissies van nieuwe auto's en het aantal verkeersdoden is aanzienlijk gedaald. De aanhoudende neerwaartse tendens in de uitstoot van stikstofoxiden en kleine deeltjes is zelfs versneld sinds 2000.

Tabel 9: evaluatie van de veranderingen op het gebied 'duurzaam vervoer' (EU-27, vanaf 2000)

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
 Energieverbruik van de vervoerssector in verhouding tot het bbp	 'Modal split' van het vrachtwagenvervoer	Vervoer en mobiliteit Volume van het vrachtwagenvervoer in verhouding tot het bbp (*) Volume van het passagiersvervoer in verhouding tot het bbp Investerings in vervoersinfrastructuur : Prijzen van het passagiersvervoer
	 'Modal split' van het passagiersvervoer	Effecten van vervoer Gemiddelde CO ₂ -emissies per km van nieuwe personenauto's (***) Uitstoot van NO _x door de vervoerssector Uitstoot van kleine deeltjes (fijnstof) door de vervoerssector
	 Broeikasgasemissies van de vervoerssector	
	 Aantal mensen dat is omgekomen bij verkeersongelukken (**) (**)	

(*) Vanaf 2004.

(**) Vanaf 2001.

(***) Vanaf 2007.

Kernindicator

Het energieverbruik van de vervoerssector is trager gegroeid dan de economie sinds 2000, dus de verhouding tussen energieverbruik en bbp daalde gematigd tussen 2000 en 2009, wat duidt op een kleine relatieve ontkoppeling van de economische ontwikkeling en het energieverbruik van de vervoerssector. Het verband tussen de twee is echter nog steeds zichtbaar in de parallelle daling in energieverbruik toen de economische groei in 2008 tot stilstand kwam.

Het energieverbruik van de vervoerssector is iets trager gegroeid dan het bbp

Vervoer en mobiliteit

Tussen 2000 en 2009 is het modale aandeel van het wegvervoer in het vrachtwagenvervoer over land in de EU tot 77,5 % gestegen, aangezien de aandelen van het vervoer per spoor en over de binnenwateren in dezelfde periode licht daalden. Deze veranderingen gingen gepaard met een toegenomen vervoersprestatie (ton-km) tussen 2000 en 2007 en pas in 2008 begon de prestatie van vrachtwagenvervoer de lagere economische groei als gevolg van de economische crisis te volgen. Het vrachtwagenvervoer daalde verder in 2009 hetgeen leidde tot een absolute ontkoppeling van de economische groei en het vrachtwagenvervoer in de periode van 2000 tot 2009.

Toegenomen aandeel van vervoer over de weg in het vrachtwagenvervoer

Absolute ontkoppeling van het vrachtwagenvervoer en de economie

De 'modal split' in passagiersvervoer bleef eerder stabiel tussen 2000 en 2008, hoewel er kleine stijgingen waren van vervoer per auto of spoor (tot respectievelijk 83,3 % en 7,3 % in 2008) ten koste van een lichte afname van het aandeel van bussen en touringcars. De volumes van het passagiersvervoer in de EU volgden een soortgelijke groei als die van het vrachtwagenvervoer, hoewel de daling van 0,4 % in 2008 gematigder was dan die van het vrachtwagenvervoer dat met 1,4 % afnam. Terwijl de volumes van het passagiersvervoer trager groeiden dan het bbp in deze periode, was er sprake van een relatieve ontkoppeling van de volumes van passagiersvervoer en het bbp.

Relatieve ontkoppeling van het passagiersvervoer en het bbp

Hoewel het aandeel van de investeringen in weg- en luchthaveninfrastructuur daalde van 66 % in 2000 tot 59 % in 2003, steeg het tot 68 % in 2009. Voor de aandelen van investeringen in spoorwegen, binnenlandse waterwegen en zeehavens werd een omgekeerd ontwikkelingspatroon waargenomen, dat in dezelfde periode van 34 % tot 32 % daalde.

Het merendeel van de investeringen in infrastructuur gaat nog steeds naar wegen

Tussen 2000 en 2010 stegen de prijzen van het passagiersvervoer over de weg, per spoor en door de lucht aanzienlijk, zij het met verschillende percentages. De hoogste jaarlijkse prijsstijging werd geregistreerd voor diensten van passagiersvervoer over de weg (d.w.z. bussen en touringcars) met gemiddeld 4,2 %, gevolgd door vervoer per spoor (4,0 %) en door de lucht (2,8 %). De prijzen voor de exploitatie van privévoertuigen en de aankoopkosten van voertuigen stegen respectievelijk gemiddeld met 3,5 % en 0,6 % tussen 2000 en 2010. Relatief gezien stegen de prijzen dus minder voor vervoer over de weg met privévoertuigen en de luchtvaart. Laatstgenoemde is de vervoerswijze met het snelst groeiende energieverbruik en uitstoot van broeikasgassen.

De prijzen van het vervoer over de weg en per spoor zijn sneller gestegen dan die van het luchtvervoer

Effecten van vervoer

Tussen 2000 en 2009 groeide de uitstoot van broeikasgassen (BKG) door de vervoerssector in de EU trager dan in de periode van 1990 tot 2000. Als gevolg van de verminderde vervoersvraag tijdens de economische crisis waren er aanzienlijke verminderingen in BKG-emissies door de vervoerssector in 2008 (1,7 %) en 2009 (2,8 %).

De groei in broeikasgasemissies van de vervoerssector is vertraagd

Terwijl het wegvervoer de totale BKG-emissies door vervoer domineert, speelt de ontwikkeling van de gemiddelde CO₂-uitstoot van nieuwe auto's een sleutelrol in het verminderen van de algehele BKG-uitstoot door vervoer. Er werd enige vooruitgang geboekt en er was een gemiddelde jaarlijkse vermindering van 4,2 % tussen 2007 en 2009 in de EU. Nieuwe auto's stootten gemiddeld 145,7 gram CO₂ per km uit in 2009. Het huidige tempo van vermindering lijkt voldoende om het streefcijfer van 130 gram CO₂ per km tegen 2015 te behalen.

Vooruitgang in het verminderen van de gemiddelde CO₂-uitstoot van nieuwe wagens

In tegenstelling tot de toenemende BKG-emissies is de uitstoot van schadelijke luchtverontreinigende stoffen, zoals oxiden of stikstof (NO_x) en kleine deeltjes (PM), sinds 1990 gestaag afgenomen als gevolg van het steeds verder aanscherpen van de emissienormen. De huidige niveaus van NO_x⁷ en PM_{2.5}-emissies⁸ zijn meer dan 30 % lager dan in 1990. In de cijfers van 2008 is duidelijk te zien dat dit proces werd versneld door de dalende vervoersvolumes als gevolg van de economische crisis.

De gestage afname van luchtvervuilers versnelde in 2008

Maatregelen om het aantal verkeersdoden op de weg in de EU te verminderen hebben ertoe geleid dat het aantal sterfgevallen meer dan gehalveerd is sinds 1991. Met name tussen 2007 en 2009 was de vooruitgang groot, hetgeen samenhangt met de financiële onzekerheid als gevolg van de economische crisis. Er is echter een achterstand in de nodige vooruitgang om het aantal verkeersongelukken met 50 % terug te dringen tussen 2001 en 2010.

Het aantal verkeersdoden blijft dalen

Natuurlijke hulpbronnen

Sinds 2000 vertonen veranderingen op het gebied 'natuurlijke hulpbronnen' zowel positieve als negatieve tendensen. Aan de ene kant wordt er continu vooruitgang geboekt in de toewijzing van

⁷Stikstofoxiden, stikstofmonoxide (NO) en stikstofdioxide (NO₂) zijn zure gassen die de menselijke gezondheid en het milieu schaden.

⁸ Kleine deeltjes (fijnstof) met een gemiddelde aerodynamische diameter van tot 2,5µm. Verbonden aan hart- en vaatziekten bij mensen.

beschermde gebieden en in waterkwaliteit, waarbij ook de houtexploitatie in bossen stabiel blijft. De omvang en diversiteit van alledaagse vogelsoorten is gestabiliseerd, hoewel ze in een aanzienlijk slechtere toestand verkeren dan in 1990 en voorgaande decennia. Aan de andere kant worden de zeevisbestanden nog steeds bedreigd en groeit bebouwd gebied nog steeds ten koste van seminatuurgebied.

Tabel 10: evaluatie van de veranderingen op het gebied ‘natuurlijke hulpbronnen’ (EU-27, vanaf 2000)

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
 Populaties alledaagse vogelsoorten (*)	 Beschermde gebieden (**) : Wateronttrekking	Biodiversiteit Zoetwatervoorraden Waterkwaliteit in rivieren (***)
	 Instandhouding van visbestanden	 Stijging van bebouwd gebied (****)

(*) Verzamelde EU-cijfers gebaseerd op 19 lidstaten.

(**) EU-25, vanaf 2006.

(***) Verzamelde cijfers gebaseerd op 19 Europese landen.

(****) Verzamelde EU-cijfers gebaseerd op 23 lidstaten.

Kernindicatoren

De EU-index van alledaagse vogelsoorten begon te stabiliseren sinds 2000, na een scherpe daling in de voorgaande decennia. Dit herstel kwam met name tot uitdrukking bij habitatgeneralisten en bossoorten. Aan de andere kant nemen de populaties van alledaagse akker- en weidevogels nog steeds in omvang af.

Populaties alledaagse vogelsoorten herstellen zich, maar bevinden zich nog steeds op een niveau dat lager ligt dan in voorgaande decennia. Visvangst blijft buiten de veilige biologische grenzen

De totale visvangsten uit bestanden die zich buiten biologisch veilige grenzen bevinden, bereikten in 2009 bijna 24 %. Op dit moment overschrijden de visvangsten in alle categorieën ruimschoots de grenzen van een duurzame exploitatie.

Biodiversiteit

In 2010 bereikte het aantal gebieden in de EU-25 dat is aangewezen voor natuurbehoud 89 % van het aantal dat wordt beschouwd als noodzakelijk om de biodiversiteit te waarborgen. De verschillen in de mate van tenuitvoerlegging tussen de oudere lidstaten en de lidstaten die het meest recentelijk tot de EU zijn toegetreten, zijn verkleind, en in 2010 was de mediane waarde van alle 27 lidstaten 98 %. Hoewel de tenuitvoerlegging bijna voltooid is wat betreft het bestreken gebied, is er nog steeds vooruitgang nodig wat betreft het beheer van de aangewezen gebieden en de verbinding tussen de gebieden.

Het aantal beschermde gebieden bereikt bijna een toereikend niveau

Zoetwatervoorraden

In de meeste landen waarvoor gegevens beschikbaar zijn, is de onttrekking van oppervlaktewater stabiel gebleven. Het tempo van grondwateronttrekking is nog steeds hoog of op een niet-duurzaam niveau

De zoetwaterkwaliteit verbetert in rivieren en de

⁹ De indicator is pan-Europees, met inbegrip van zowel lidstaten als niet-lidstaten.

in sommige landen. De grote verscheidenheid in snelheden tussen landen kan verbonden worden aan geoklimatologische kenmerken, alsook het relatieve belang van specifieke economische sectoren, zoals toerisme en landbouw in sommige Europese regio's. *onttrekkingspercentages zijn stabiel gebleven*

Van 2000 tot 2008 is de concentratie van biologisch afbreekbare organische materie en andere nutriëntenvervuilingen in rivieren in heel Europa afgenomen⁹, hetgeen wijst op een duidelijke verbetering van de zoetwaterkwaliteit. Onder andere de kaderrichtlijnen voor stedelijk afvalwater en water zijn de belangrijkste drijfveren voor deze positieve tendens.

Mariene ecosystemen

De vissersvloot van de EU-15, gemeten als het totale motorvermogen van de vaartuigen, is voortdurend kleiner geworden, met als doel om de vangstcapaciteit in overeenstemming te brengen met de beschikbare visbestanden. Tegelijkertijd is de vangstcapaciteit door de technologische ontwikkeling en visefficiëntie niet verminderd. *Hoewel de vissersvloot kleiner is geworden, is de vangstcapaciteit niet afgenomen*

Landgebruik

Tussen 2000 en 2006 bleef bebouwd gebied terrein winnen op landbouwgebied en seminatuurgebied. Het hoogste groeipercentage was voor mijn-, dump- en bouwgebieden, gevolgd door vervoersnetwerken. De fragmentatie van ecosystemen verbonden aan zulke extensieve structuren zet de biodiversiteit onder hoge druk. *Gebieden met natuurlijke grond worden steeds meer bebouwd*

Tussen 2000 en 2010 werd er meer gekapt terwijl de aanwas aanzienlijk daalde. Dit leidde tot een aanzienlijke groei in de benuttingsgraad van bossen (de verhouding tussen kap en aanwas). Desondanks blijft de houtexploitatie stabiel. *De houtkap van bossen blijft stabiel*

Mondiaal partnerschap

Het algemene beeld dat wordt getoond door de indicatoren voor 'mondiaal partnerschap' is eerder positief. De meeste indicatoren hebben een positieve tendens getoond sinds 2000, met name die voor handelsstromen, financiering van duurzame ontwikkeling en beheer van natuurlijke hulpbronnen. Toch is de EU niet op de goede weg voor de kernindicator die het aandeel van het bruto nationaal inkomen dat wordt besteed aan officiële ontwikkelingshulp aan ontwikkelingslanden meet. Verder ontwikkelden vele indicatoren zich negatief gedurende de periode 2007 tot 2009, parallel met de wereldwijde economische crisis.

Tabel 11: evaluatie van de veranderingen op het gebied ‘mondiaal partnerschap’ (EU-27, vanaf 2000)

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
 Officiële ontwikkelingshulp	 Invoer uit ontwikkelingslanden	Globalisering van de handel Aandeel van de invoer uit de minst ontwikkelde landen Landbouwsubsidies van de EU
	 Financiering voor ontwikkelingslanden (*)	Financiering voor duurzame ontwikkeling Aandeel van de directe buitenlandse investeringen in landen met lage inkomens (**) Aandeel van de officiële ontwikkelingshulp voor landen met lage inkomens (*) Aandeel van de ongebonden hulp (*) Hulp voor sociale infrastructuur en diensten (*) : Hulp voor schuldenverlichting
	: CO ₂ -uitstoot per inwoner	Mondiaal beheer van hulpbronnen Hulp voor drinkwater- en sanitaire voorzieningen (*)

(*) EU-15.

(**) DAC-leden van de EU.

Kernindicator

Het percentage van het bruto nationaal inkomen (bni) dat aan officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden wordt besteed, nam tussen 2005 en 2010 slechts licht toe. De EU heeft daarom haar tussentijds streefcijfer van 0,56 % in 2010 niet behaald. Ze is ook niet op de goede weg om het streefcijfer te behalen om tegen 2015 0,7 % van haar bni aan officiële ontwikkelingshulp te besteden.

De EU heeft haar streefcijfer van 0,56 % van het bni voor officiële ontwikkelingshulp in 2010 niet behaald

Globalisering van de handel

Het aandeel van invoer uit ontwikkelingslanden in EU-invoer steeg tussen 2000 en 2010. Er was een onderbreking van deze trend in 2009 vanwege de wereldwijde economische crisis. De invoer uit de minst ontwikkelde landen ontwikkelde zich in overeenstemming met de EU-doelstelling om het aandeel van deze invoer te vergroten, maar bleef alles bij elkaar laag. De landbouwsubsidies van de EU die door de Wereldhandelsorganisatie (WHO) zijn bestempeld als marktverstoring namen met meer dan tweederde af tussen 2000 en 2007.

Invoer uit ontwikkelingslanden steeg

Financiering voor duurzame ontwikkeling

In het algemeen voorzag de EU-15 meer geld voor ontwikkelingslanden in 2009 dan in 2000, dit weerspiegelt de algemene tendens onder donoren. Er werd gematigde vooruitgang geboekt bij het verhogen van de aandelen van lage-inkomenslanden in buitenlandse directe investeringen en ontwikkelingshulp. De wereldwijde economische crisis heeft echter geleid tot een afname in stromen tussen 2007 en 2008. De meeste indicatoren hadden in 2009 hun niveau van 2007 nog niet bereikt. In 2009 werd minder ontwikkelingshulp besteed aan schuldenverlichting dan in 2000.

In het algemeen steeg de financiering van ontwikkeling door de EU-15, maar de economische crisis had een negatieve invloed

Mondiaal beheer van hulpbronnen

Indicatoren van mondiaal beheer van hulpbronnen vertoonden positieve tendensen. De kloof tussen CO₂-uitstoot per inwoner in de EU en ontwikkelingslanden is verkleind, maar blijft nog aanzienlijk. De dichting van de kloof komt door een stijging van de CO₂-uitstoot in ontwikkelingslanden en een daling in de EU. Hulp voor drinkwater- en sanitaire voorzieningen steeg aanzienlijk tussen 2000 en 2009.

De kloof tussen de CO₂-uitstoot van de EU en van ontwikkelingslanden verkleint.

Goed bestuur

De sinds 2000 waargenomen trends op het gebied van goed bestuur laten een gemengd beeld zien. Er waren positieve tendensen wat betreft inbreukzaken, alsook in de beschikbaarheid en het gebruik van e-overheid. Bovendien lag de omzetting van EU-wetgeving boven het streefcijfer. Er waren echter ook negatieve tendensen wat betreft de opkomst bij nationale parlementsverkiezingen, die in het algemeen daalt. Bovendien tonen tendensen in de ratio milieubelastingen/belastingen op arbeid dat een algemene verschuiving naar een groter aandeel van milieubelastingen in de totale belastingopbrengst niet werd bereikt.

Tabel 12: evaluatie van de veranderingen op het gebied ‘goed bestuur’ (EU-27, vanaf 2000)

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
	Samenhang en doelmatigheid van het beleid	
	 Inbreukzaken (*)	: Vertrouwen van de burgers in de instellingen van de EU Omzetting van EU-wetgeving (*)
	Openheid en participatie	
	 Opkomst bij verkiezingen	 Beschikbaarheid van e-overheid (*) Gebruik van e-overheid (**)
	Economische instrumenten	
	 Milieubelastingen / belastingen op arbeid	

(*) Vanaf 2007.

(**) Vanaf 2005.

Samenhang en doelmatigheid van het beleid

In 2009 zei de helft van de EU-burgers vertrouwen te hebben in het Europees Parlement, waarmee het Europees Parlement de instelling van de EU is die het meest wordt vertrouwd. Minder mensen verklaarden de Europese Commissie en de Raad te vertrouwen.

Van de EU-instellingen wordt het Europees Parlement het meest vertrouwd

Tussen 2007 en 2009 nam het aantal inbreukzaken in de EU aanzienlijk af van 212 tot 142. Dit was voornamelijk te wijten aan verminderingen op twee beleidsterreinen: de interne markt en justitie en binnenlandse zaken. Er waren echter substantiële verschillen tussen de verschillende beleidsterreinen.

Afname van het aantal nieuwe inbreukzaken en omzetting van EU-wetgeving boven het streefdoel

In 2001 heeft de Europese Raad als doel gesteld dat 98,5 % van de EU-wetgeving door de nationale autoriteiten moet zijn omgezet in nationale wetgeving. Hoewel in 2009 het algemene percentage iets boven het streefcijfer van 98,5 % lag, toonden een aantal beleidsterreinen een lagere omzettingsgraad.

Openheid en participatie

De opkomst bij nationale parlementsverkiezingen in de EU is tussen 2000 en 2010 licht gedaald. Over het algemeen was de participatie bij nationale verkiezingen hoger dan bij verkiezingen voor het Europees Parlement.

Lichte afname van de opkomst bij nationale

De beschikbaarheid van e-overheid voor basisoverheidsdiensten in de EU stijgt gestaag sinds 2002 en ook het gebruik door individuele burgers is tussen 2005 en 2010 gestegen. Er bestaan echter aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten.

verkiezingen
De
beschikbaarheid
en het gebruik van
e-overheid nemen
toe

Economische instrumenten

Er was een verschuiving van milieubelastingen naar belastingen op arbeid in de EU tussen 2000 en 2009. Dit is niet consistent met de doelstelling van de EU voor duurzame ontwikkeling om belasting te verschuiven van arbeid naar hulpbronnen en energieverbruik en/of vervuiling.

Aandeel
milieubelastingen/belastingen
op arbeid is gedaald